

Sosyal Medyadaki Göçmen Karşıtı Tutumların Bütünleşik Tehdit Kuramı Çerçevesinden İncelenmesi

Gökhan ARSLANTÜRK¹

¹Dr. Öğr. Üyesi, Psikoloji Bölümü, Selçuk Üniversitesi

Öz

Bu çalışma, Twitter’da Suriyeli göçmenlere yönelik tutumların incelenmesini amaçlamaktadır. Savaş ve çatışmaların trajik sonuçlarından biri de göçtür. Dünyanın pek çok bölgesinde artan göçmen nüfus, göçmen karşıtı tutumların artmasına neden olmaktadır. Bütünleşik tehdit kuramı, göçmen karşıtlığının temelinde tehdit algılamalarının olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca sosyal medya, göçmen karşıtı tutumların ifade edilmesinde etkili araçlardan biridir. 2019 yılbaşı kutlamalarında taksim meydanında Suriyeli göçmenlerin eğlenmesi, Suriyeli göçmenlere ilişkin tartışmaları alevlendirmiştir. Yılbaşını izleyen bir hafta boyunca Twitter’da içinde “Suriyeli” kelimesi geçen tweetler bütünleşik tehdit kuramı penceresinden incelenmiştir. Suriyeli göçmenlere yönelik tutum bildiren toplam 131 tweet analiz edilmiştir. Tweet hesapları içerdikleri öğeler, takipçi sayıları ve meslek bilgisi gibi ölçütler açısından betimlenmiştir. Tweet içerikleri ise Suriyelilere yönelik tutumun yönü ve içerikleri bağlamında sınıflandırılmıştır. Elde edilen sonuçlar, gerçekçi tehdit algılarının bir adım öne çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte sembolik tehdit algısı ve kalıp yargılar da olumsuz tutum içeren tweetlerde sık görülmektedir. Olumlu tweetlerde ise empati eğilimi dikkat çekmektedir. Olumlu ve olumsuz tweet paylaşan hesaplar anonimlik açısından farklılaşmamaktadır. Çalışma sonuçları, göçmen karşıtlığı, bütünleşik tehdit kuramı ve empati-özgecilik yazını bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Göçmen karşıtı tutumlar, bütünleşik tehdit kuramı, twitter, Suriyeli göçmenler, empati

Anti-immigrant Attitudes in Social Media: An Examination within the Frame of Integrated Threat Theory

Abstract

This study aims to investigate attitudes towards Syrian immigrants on Twitter. One of the tragic consequences of wars and conflicts is immigration. In many regions of the world, increasing immigrant population leads to an increase in anti-immigrant attitudes. Social media is one of the effective means for expressing anti-immigrant attitudes. The Integrated threat theory asserted that threat perceptions underlie anti-immigrant attitudes. Also, social media is one of the important means for expressing the anti-immigrant attitudes. During the 2019 New Year celebrations, Syrian immigrants who had fun at Taksimsquare have sparked debate on the Syrian immigrants. Tweets containing the word “Suriyeli” (Syrian) and tweeted during the week that followed New Year’s Eve in Twitter were analysed from viewpoint of integrated threat theory. The total 131 tweets which express an attitude towards Syrian immigrants were analysed. The tweet accounts were described in terms of items they contain, the number of followers and profession. The tweets also were categorised in context of contents and the direction of attitude towards Syrians. The results show that realistic threat perceptions were one step ahead. Besides, symbolic threat perceptions and stereotypes were frequent in tweets which express negative attitudes. In positive tweets, theme of empathy was noteworthy. There is no significant difference between accounts which contain positive and negative attitude in terms of anonymity. The findings were discussed in context of literatures of anti-immigrant attitudes, integrated threat theory and empathy-altruism.

Keywords: Anti-immigrant attitudes, integrated threat theory, twitter, Syrian immigrant, empathy

Yazışma / Correspondence: Gökhan Arslantürk, e-posta: gokhan_arslanturk@hotmail.com

GİRİŞ

Dünyanın pek çok bölgesinde süregelen savaşlar ve çatışmalar ile bunların trajik bir sonucu olarak göç eden insanların varlığı, günümüz dünyasının çok yönlü sorunlarından birisidir. Göç olgusu, hem göç edenler için hem de göç ettikleri ülkelerdeki yerel toplum için önemli güçlükler barındırmaktadır.

Köklerinden koparılmış olma, temel insani ihtiyaçlarını temin etmedeki zorluk, sosyal çevre ve toplumsal statünün kaybı, uyum sorunları ve psikolojik sorunlar göçmenlerin yaşadıkları sorunların başında gelmektedir (Özdemir, 2015). Bunun yanında, ön yargı ve ayrımcılık yazınının önemli kuramlarından biri olan günah keçisi yapma kuramına (Aronson, Wilson ve Akert, 2010: 792; Miller ve Bugelski, 1948) göre, ülkede işlerin yolunda gitmediği ve kıt kaynaklar için rekabetin arttığı dönemlerde yerli toplumun bir kesimi, ülkelere gelen göçmenleri toplumsal, ekonomik, kültürel ya da güvenliğe ilişkin sorunların kaynağı olarak görme eğilimindedir. Bu durum, ev sahibi toplumun yabancılara ve göçmenlere karşı olumsuz tutum ve değerlendirmeler ile ön yargılar geliştirme potansiyelini arttırmaktadır.

Ön yargının ilk adımı “bize karşı onlar” ayrımının ortaya çıkmasıdır. Bir başka ifadeyle, birtakım özellikler temelinde bazı insanların bir gruba diğer bazılarının da bir başka gruba koyulması ile grupların oluşması, ön yargıya giden sürecin ilk basamağıdır (Aronson, Wilson ve Akert, 2010: 762). Sosyal kimlik kuramı (Billig ve Tajfel, 1973; Tajfel, 1978; 1982; Tajfel, Billig, Bundy ve Flament, 1971; Turner, 1975; 1982), bu grupların oluşumu sürecini ele almaktadır. Kurama göre, insanlar kendilerini ve diğer insanları din, dil, ırk, cinsiyet, meslek gibi çeşitli nitelikler temelinde gruplandırma eğilimindedirler. Bu gruplandırma sosyal sınıflandırma olarak adlandırılmakta ve bireylerin sosyal dünyayı anlama, anlamlandırma ve bu doğrultuda davranmalarına rehberlik etmektedir. Sosyal sınıflandırma sonucunda bireylerin, kendilerini üyesi olarak tanımladıkları ya da ait hissettikleri iç grupları oluşmakta ve bu grupla özdeşim bireyin sosyal kimliğinin bir parçası haline gelmektedir. Bireyler kendi gruplarının konumunu ya da durumunu belirlemek için sosyal çevredeki dış gruplarla (kendi gruplarını oluşturan özelliklerden farklı olan gruplar) karşılaştırmalar yapmaktadırlar. Sosyal karşılaştırma olarak adlandırılan bu süreçte olumlu bir sosyal benlik edinebilmek adına bireyler kendi iç gruplarına (üyesi olduklarını düşündükleri ya da kendilerini ait hissettikleri gruplar) ilişkin daha olumlu değerlendirmeler yapmaya eğilimlidirler. Bir başka ifadeyle bireyler, kendi iç grubu ve bu gruba göre dış grup olarak gördüğü gruplar arasında yaptığı sosyal karşılaştırmalarda kendi grubu lehinde kayırmacı olmaktadır. Bu duruma iç grup yanlılığı denilmektedir (Oakes ve Turner, 1980; Turner, Brown ve Tajfel, 1979).

Gruplar arası ayrımın bireylerin bilişleri düzeyinde kristalize olmasıyla birlikte grup çıkarları da söz konusu olmaktadır. Ev sahibi toplumun üyeleri kendilerini bir iç grup, göçmenleri de dış grup olarak tanımladıklarında, göçmenleri kendi iç grupları için bir

tehdit olarak algılayabilmektedirler ve bu durum araştırmacılar tarafından ön yargının güçlü bir yordayıcısı olarak değerlendirilmektedir (Esses, Hamilton ve Gaucher, 2017; Murray ve Marx, 2013; Riek, Mania ve Gaertner, 2006; Stephan, Ybarra, Martinez, Schwarzwald ve Tur-Kaspa, 1998). Sosyal psikoloji yazınında, gruplar arasında algılanan tehdit ile ön yargı ve olumsuz tutumlar arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların sıklıkla atıfta bulunduğu kuram bütünlük tehdit kuramıdır (Stephan ve Stephan, 1993; 1996; 2000). Kurama göre, göçmen karşıtı tutumların temelinde tehdit algıları vardır. Bireylerin göçmen karşıtı tutumlara ve ön yargıya sahip olmasına neden olan dört temel tehdit tanımlanmıştır. Bunlardan ilki gerçekçi tehditlerdir. Gerçekçi tehditler, grubun ekonomik ve siyasi gücünün ya da iç grubun veya iç grup üyelerinin fiziksel ve maddi refahının tehdit edildiği algısını yansıtmaktadır. Bu tehditler sağlık, güvenlik, refah, ekonomi ya da siyasetle ilgili olabilir (Redmond, 2013; akt. Saatçı, 2016). Gerçekçi tehdit kavramsallaştırması, sınırlı kaynakların gruplar arasında çatışma ve rekabete yol açtığını; bunun da ön yargı ve ayrımcılığa neden olduğunu savunan gerçekçi çatışma kuramına (LeVine ve Campbell, 1972; Sherif, 1966) dayanmaktadır (Riek ve ark., 2006; Stephan ve ark., 1998; Stephan ve Stephan, 2000). İkinci tehdit tipi ise sembolik tehdit olarak adlandırılmaktadır. Sembolik tehdit, iç grubun dünya görüşüne, yaşam biçimine, değerlerine, inançlarına, tutumlarına, standartlarına ve töresine yönelik tehdit algılarını içermektedir. Kurama göre ön yargının temel yordayıcılarından üçüncüsü olumsuz kalıp yargılardır. Örneğin, “göçmenler tembel-dir”, “saldırgandır” ya da “suça meyillidir” türünden inançlar bu tür kalıp yargılara örnektir. Olumsuz kalıp yargılar dış grup üyelerinin davranışlarına ilişkin olumsuz beklentiler doğurmaktadır (Riek ve ark., 2006). Dördüncü tehdit tipi ise gruplar arası anksiyete olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, dış grup üyeleri ile etkileşim durumlarında bireylerin deneyimlediği tehdit hislerini tarif etmektedir. Gruplar arası etkileşim sırasında dış grup üyesinin nasıl davranacağına ilişkin belirsizlik algısı ya da etkileşim ve temasın aşağılanma, dışlanma ya da reddedilme gibi bireyin benliği için olumsuz sonuçlar doğuracağı endişesi, gruplar arası anksiyetenin oluşmasına yol açar (Stephan ve Stephan, 1985). İlk üç tehdit tipi gruplar düzeyinde iken gruplar arası anksiyete birey düzeyinde bir tehdidi yansıtmaktadır (Croucher, 2013).

Tüm bunların yanında herhangi bir tehdit türünün ön yargıyla ne derece ilişkili olacağı iki grup arasındaki ilişkinin doğası tarafından belirlenmektedir. Örneğin, iki grup arasındaki ilişki geçmişi bir çatışma tarihi barındırıyorsa gerçekçi tehditlerin ön yargıyı daha iyi yordaması beklenmektedir. İki grup, değerler, normlar, yaşam biçimleri ve inançlar açısından birbirinden oldukça farklı ise sembolik tehdit ön yargıyı daha iyi açıklamaktadır. İki grup arasındaki temas sınırlıysa ya da temas gönülsüz, eşitsiz statüde ya da rekabetçi bir nitelikte gerçekleşiyorsa gruplar arası anksiyetenin ön yargıyı yordaması olasıdır. Gruplar arasındaki ilişki geçmişi olumsuz kalıp yargıların oluşmasına neden olursa bu durumda kalıp yargılar ön yargının güçlü bir yordayıcısı olabilmektedir (Stephan ve ark. 1998: 561; Stephan ve Stephan, 1996). Yapılan araştırmalar

da (Gonzalez, Verkuyten, Weesie ve Poppe, 2008; Stephan ve ark. 1998; Stephan, Diaz-Loving ve Duran, 2000; Tausch, Hewstone ve Roy, 2009) farklı ülkelerde yerli halkın göçmenlere ya da azınlık gruplara yönelik ön yargılarını yordamada farklı tehdit türlerinin öne çıktığını göstermektedir. Ayrıca, tehdidin gerçekten var olup olmaması değil bireylerin bir tehdit algılaması ön yargıya yol açmaktadır (Stephan ve Stephan, 1996). Diğer bir deyişle gerçek bir tehdidin varlığı değil bireylerin algıladıkları tehdit önemlidir. Gruplar arası rekabet algılarının oluşumunda istikrarsızlık, savaş tehdidi ya da ekonomik güçlükler gibi durumsal etkenler ile ideolojiler karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir (Esses ve Jackson, 2008). Dış grubun büyük olması ya da sayısının giderek arttığı algısı ya da iç gruptan oldukça farklı olması grup rekabeti algılanması olasılığını arttırmaktadır. Bu durumun tipik örneklerinden biri, Batı ülkelerinde baskın göçmen grubun Suriyeli göçmenler gibi Müslüman gruplardan oluşmasının yerli halkta yarattığı rekabet algılarıdır (Esses ve ark. 2017). Bu yönüyle hızlı bir şekilde sayıları artan Suriyeli göçmen nüfusla karşı karşıya kalmış olan Türkiye toplumunda göçmenlere yönelik tutumların araştırılması önemlidir.

Suriye iç savaşı, göç ve göçmen olgusunu Türkiye toplumu için daha görünür hale getirmiştir. 11 Mart 2011'de küçük bir protesto gösterisiyle başlayan ve sonrasında Ortadoğu'daki en trajik olaylardan biri olarak tarihe geçen iç savaşta yaklaşık 400 bin kişi hayatını kaybederken 3 milyon kişi yaralanmış, bir milyon insan ise sakat kalmıştır (Suriye 7 yılda iç savaşla nasıl çöktü?, 2018). Tüm bu trajik istatistiklerin üzerine eklenen milyonlarca göçmen, dünyanın birçok ülkesine göç etmek durumunda kalmıştır. Bununla birlikte yaklaşık 3.6 milyonu Suriyeli olmak üzere 4 milyonu aşan göçmen sayısı Türkiye en fazla göçmen kabul eden ülke konumundadır (UNHCR, 2018; 2019). Bu tablo, Türkiye için ekonomik, sosyal, siyasal ve güvenlik gibi birçok alanda önemli sorunlara neden olmaktadır (Karasu, 2018).

Göçmenlerin toplum tarafından kabul görmeleri ve uyumu ya da göçmen karşıtı tutumlara maruz kalmalarının önemli belirleyicilerinden biri de medyadır. Özellikle günümüzde etkin bir medya unsuru olan sosyal medya mecraları sahte haber ve manipülatif politik mesajlarla olumsuz bir göçmen algısı oluşturabilmekte ve yönlendirebilmektedir. Bu yönüyle göç ve göçmen haberciliği üzerine medya rolü ile ilgili araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Göç Araştırmaları Vakfı, 2018). Medyada yer alan göçmen temsilleri ve göçmenlerin haberlerin sunumunda tasvir ediliş biçimleri, insanların göçmenlere yönelik tutumlarını etkilemektedir. Medyada yer alan haberlerin göçmenlere ilişkin olumsuz betimleyici tasvirler içermesi, bu haberlere maruz kalanların göçmenleri insandılaşmasını (dehumanisation) kolaylaştırmaktadır (Esses, Medianu ve Lawson, 2013; Medianu, 2014). Sunduğu anonimlik, mesajların hızla kitlelere ulaşması, interaktif olması gibi niteliklere sahip dijital yeni medya araçları bu nefret söylemi noktasında daha etkilidir. Örneğin, bu yeni medya araçlarından Twitter'da yer alan paylaşımlar incelendiğinde, göçmen karşıtı

paylaşımların Amerikan toplumunda nefret ve ötekileştirme içeriğinin hızlı bir şekilde üretilip yayılmasında etkili olduğu görülmektedir (Kalav ve Certel Firat, 2017).

Toplumdaki göçmen sayısının arttığına ilişkin algılar da medyadaki içeriklere yön vermesi bakımından önemlidir. Hooghe ve de Vroome (2015) toplumdaki göçmen sayısı ile göçmen karşıtı tutumlar arası ilişkinin görünenden daha karmaşık olduğunu öne sürmektedirler. Bireylerin kendi toplumlarında algıladıkları göçmen nüfusu büyüklüğü, gerçekte olan göçmen nüfusu büyüklüğüne göre göçmen karşıtı tutumların daha iyi bir yordayıcısıdır. Bir başka deyişle, göçmenlerin toplumdaki sayılarına ilişkin gerçeklerden ziyade bu sayılara ilişkin algılar daha kilit bir rol oynamaktadır. Bu noktada, göçmenleri toplumda görünür kılan ve yerel halkın göçmenlerin varlığına ilişkin algılarını etkileyecek somut olaylar önemlidir. 2019 yılbaşı kutlamaları esnasında taksimde eğlenen Suriyelilerin göçmen karşıtı tutumları ve konudaki tartışmaları alevlendirmesi buna örnek olarak gösterilebilir (Suriyelilerin Taksim'deki kutlaması tartışılıyor, 2019).

Tüm bu bilgiler ışığında, bu çalışmada yılbaşı kutlamalarını izleyen bir hafta boyunca Twitter'da Suriyelilere ilişkin tutum bildiren popüler tweetler incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

- 1-Popüler tweetler arasında olumlu ve olumsuz tweetlerin oranı nedir?
- 2-Olumsuz popüler tweetler arasında bütünlük tehdit kuramına göre tehdit algılarının dağılımı nasıldır?
- 3-Olumlu tweet içeriklerinde hangi temalar öne çıkmaktadır?
- 4-Olumlu ve olumsuz tweet paylaşan hesaplar anonimlik açısından farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Veri

Bu çalışma verileri popüler twitter içeriklerinden oluşmaktadır. Twitter gelişmiş arama ayarları kullanılarak "Suriyeli" kelimesini içeren 01.01.2019-07.01.2019 tarihleri arasındaki tweetler listelenmiştir. Yüksek beğeni ya da retweet alan tweetlerin listelendiği popüler tweetler sekmesindeki tweetler analize dâhil edilmiştir. Tweet etkileşimleri dinamik bir süreç olduğundan 08 ocak 2019 saat 11.00 itibarıyla çıkan sonuçlar baz alınmıştır. Karakter sınırından ötürü aynı hesabın arka arkaya bir dizi tweet ile ifade ettiği tüm içerikler tek bir tweet olarak işlem görmüştür. Tweet içeriklerindeki video ve görseller kelime kelime analize tabi tutulmamış ancak yazılı tweet olmaması durumunda tutumun yönünü belirlemek amacıyla incelenmiştir. Hesap sahibi, karakter sınırına takılmamak için kendi görüşlerini görsel olarak tweete eklediye görsel içeriği tweet olarak kabul edilmiştir. Suriyeliler ile ilgili herhangi bir tutum belirtmeyen konu ile ilgili 26; reklam/tanıtım içerikli 1; haber içerikli 20; belirli grupların popüler etiket ya da kelimelerden yararlanarak gündem oluşturma amaçlı paylaşımı

içerikli 22 ve tutum bildirmeyen yansız içerikli 2 tweet analiz dışı bırakılmıştır. Bunun dışında kalan toplam 131 tweet, hesaba ilişkin bilgiler ve içeriğe ilişkin bilgiler elde etme amacıyla 2 farklı boyut üzerinden sorularla analiz edilmiştir.

Analitik Plan

Yukarıda sözü edilen 2 boyuttan ilkinde tweeti paylaşan hesap özellikleri ele alınmıştır. Bu kategoride hesap sahibinin mesleğinin bilinip bilinmediği, hesap profilinde hangi unsurların yer aldığı (profil açıklaması, profil fotoğrafı, arka plan görseli ve sabitlenmiş tweet bölümleri incelenmiştir), hesabın anonim ya da onaylanmış olup olmadığı ve takipçi sayısı veri olarak sınıflandırılmıştır. Onaylanmış hesap, Twitter tarafından sunulan bir hizmet olup hesap adının yanında görülen mavi bir onay işareti ile gösterilmektedir. Hesap onaylama hizmeti, "*Kamuoyunun ilgisini çekebilecek bir hesabın orijinal olduğunun bilinmesini*" sağlamaktadır (Twitter yardım merkezi, ty). Bir hesabın anonim ya da gerçek kişi olarak sınıflandırılmasının ötesinde onaylanmış hesap sayısı daha yüksek düzeyde bir görünürlüğü (anonim olmamayı) temsil etmektedir. Bu çalışmada onaylanmış hesap yüzdesi yalnızca betimleyici bir istatistik olarak sunulmuş, hesapların anonimliği ile ilgili analizlerde dikkate alınmamıştır.

Birinci boyuttaki bu verilerden tweet hesaplarının betimlenmesi amacıyla yararlanılmıştır. Ayrıca, hesap adı ya da kullanıcı adının adı-soyadı şeklinde olması, profil fotoğrafının gerçek kişi fotoğrafı olması ve kişisel bilgilerin var olup olmaması gibi ölçütler gözetilerek hesaplar anonim ya da gerçek kişi olarak sınıflandırılmıştır. Gerçek ve anonim olarak sınıflandırılan hesaplar olumlu ve olumsuz tweet paylaşımları açısından karşılaştırılmıştır.

İkinci boyutta ise tweetlerin içerikleri dikkate alınmıştır. Tweetlerin analizinde içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi çeşitli sosyal iletişim ürünleri ve söylemlerin transkripsiyonlarının nesnel bir okumayla çıkarımlara dönüştürülmesidir (Berg ve Lune, 2015; Bilgin, 2014; Krippendorff, 2004). Bu bağlamda öncelikle Suriyelilere yönelik tutumun yönü incelenmiştir. Suriyeli göçmenlere yönelik tamamen olumsuz ifadeler yer alan tweetler olumsuz; Suriyeli göçmenlere ilişkin olumlu tutum ifade eden, onları savunan ve Suriyelilere ilişkin olumsuz ifadeler hakkında olumsuz içeriğe sahip tüm tweetler olumlu ve Suriyelilere ilişkin olumlu ve olumsuz içeriğin bir arada olduğu tweetler çelişik olarak değerlendirilmiştir. Olumlu, olumsuz ya da çelişik tutumların yer aldığı tweetlerin içeriği numaralandırılarak kodlanmıştır.

Çalışmada kodlanarak gruplandırılan olumsuz içeriklerin sınıflandırılmasında kullanılan temalar bütünlük tehdit kuramının dört tehdit tipine karşılık gelmektedir. Diğer bir deyişle olumsuz tweetlerde tüm dengelim yaklaşımı benimsenmiştir. Bununla birlikte olumlu tweetler böyle bir sınıflandırmaya tabi tutulmamıştır. Göçmen yanlısı tutumlarla ilgili yazının özgün kuramsal yaklaşımlar açısından kısıtlı olduğu değerlendirilmektedir. Bu yönüyle olumlu tweetlerin analizinde tümevarımsal bir yakla-

şımınla öne çıkan temaların betimlenmesi amaçlanmaktadır. Nitel analizler açısından hazır kuramsal bir perspektifle hareket etmek dışında mevcut veriden yola çıkarak kategorileri belirlemek kuram oluşturma amacıyla başvurulan bir yöntemdir (Berg ve Lune, 2015; Patton, 2014).

Tweetlerin veriye dönüştürülmesi ve kodlanması el ile Microsoft Office Excel yazılımı kullanılarak yapılmıştır. Nicel analizler ise SPSS 20 paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Hesapların ve tweetlerin genel görünümü

131 tweet 121 farklı hesaptan paylaşılmıştır. Bu 121 hesabın 58'i (% 47.9) anonim iken 63'ü (% 52.1) gerçek hesaptır. Yalnızca 10 hesap (% 8) Twitter tarafından onaylanmış olup 111 (% 92) hesap onaylama işaretine sahip değildir. 90 hesap profilinde (% 74.4) meslek ya da konum bilgisi yer almazken 11 hesap (% 9.1) yazar (gazeteci-yazar, hukuçu-yazar, tarihçi-yazar ya da eğitimci-yazar gibi), 8 hesap (% 6.6) kurumsal hesap (örn. dernek, siyasi parti teşkilatı ya da topluluk hesabı vb.), 4 hesap (% 3.3) STK çalışanı/görevlisi, 2 hesap (% 1.6) siyasetçi (milletvekili, siyasi parti yöneticisi/üyyesi) ve 6 (% 5) hesap ise diğer meslekler (her biri birer tane olmak üzere akademisyen, avukat, fotoğrafçı/sosyal medya uzmanı, parodi hesap, makine mühendisi ve ormancı) olarak tanımlanmıştır. Tüm hesapların ortalama takipçi sayısı 0 ile 1007284 arasında değişmektedir. (Ort.: 86725, SS: 220340). Hesaplarda yer alan unsurlara bakıldığında en sık rastlanılan öğelerin Atatürk (% 27.2), Türk bayrağı (% 23.9) ve Türkçü unsurlar (% 14.8) olduğu gözlenmektedir (Tablo 1).

Tutum yönüne göre hesaplarda yer alan öğeler

Tablo 1'e bakıldığında Suriyelilere ilişkin tweetleri popüler olan hesaplardan olumsuz içeriğe sahip tweet atan hesapların % 37.5'inde Atatürk ile ilişkili bir öğe (resim, söz, slogan vb.) olduğu görülmektedir. Onu %27.3 ile Türk bayrağı izlemektedir. Olumsuz tutuma sahip hesapların %20.5'inde ise Türkçü ideoloji ile ilişkili öğeler göze çarpmaktadır.

Olumlu tweetlerin atıldığı hesaplarda ise en çok dini öğeler görülmektedir (% 26.6). Onu Adalet ve Kalkınma Partisine ilişkin unsurlar (%20) ve Türk Bayrağı (%13.3) izlemektedir.

Tablo 1. Hesaplarda Yer Alan Ögelerin Sınıflandırılması

Hesaplarda yer alan resim, sembol, slogan kategorileri	Olumsuz tutuma sahip hesaplar N=88		Olumlu tutuma sahip hesaplar N=30		Çelişik tutuma sahip hesaplar N=3		Toplam N=121	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Atatürkçü ögeler (Atatürk resmi, Atatürkçü slogan ya da semboller)	33	37.5	–	–	–	–	33	27.2
Türk bayrağı	24	27.3	4	13.3	1	33.3	29	23.9
Türkçü ideoloji ile ilişkili ögeler (Bozkurt simgesi, Göktürk alfabesi, Nihal Atsız resmi vb. slogan ya da semboller)	18	20.5	–	–	–	–	18	14.8
Dini sembol, slogan ya da figürler	1	1.1	8	26.6	1	33.3	10	8.3
Diğer (siyasi, dini, ideolojik anlam içermeyen/ilişkisiz resimler)	5	5.7	3	10	1	33.3	9	7.4
Futbol takımı taraftarlığına ilişkin ifade ya da semboller	8	9.1	–	–	–	–	8	6.6
Adalet ve Kalkınma Partisi'ne ilişkin ögeler (Parti logosu, genel başkan resmi vb.)	1	1.1	6	20	–	–	7	5.8
İyi Parti'ye ilişkin unsurlar (Parti logosu, genel başkan resmi vb.)	4	4.5	–	–	–	–	4	3.3
Sol, sosyalizm, laiklik ya da aydınlanma'ya ilişkin ögeler	4	4.5	–	–	–	–	4	3.3
Osmanlı'ya ilişkin ögeler (Padişah resmi, tuğra vb.)	1	1.1	1	3.3	–	–	2	1.6
Gezi Eylemleri	2	2.3	–	–	–	–	2	1.6
15 Temmuz ve ilişkili ögeler (örn. 15 Temmuz kahramanları)	–	–	2	6.6	–	–	2	1.6
Militarist semboller (Örn. Asker, Ordu, tank vb.)	2	2.3	–	–	–	–	2	1.6
Sivil toplum kuruluşları (Örn. Kızılay, İHH)	1	1.1	1	3.3	–	–	2	1.6
CHP'ye ilişkin ögeler (Parti logosu, genel başkan resmi vb.)	1	1.1	–	–	–	–	1	0.8
MHP'ye ilişkin ögeler (Parti logosu, genel başkan resmi vb.)	–	–	1	3.3	–	–	1	0.8
Boş (Herhangi bir figür/resim karakter içermeyen)	27	30.7	12	40	1	33.3	41	33.8

Mesaj İçerikleri

Tablo 2'ye bakıldığında en yüksek frekansa sahip olumsuz içerikli mesajın yılbaşı gecesi Taksim meydanındaki Suriyeli göçmenlerin eğlencesine atfı yapıldığı görülmektedir. Toplam olumsuz tweetlerin %18'i bu içeriğe sahiptir. Bu içerikte Türk askerlerinin Suriye'de savaşması ile Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin eğlencesinin karşılaştırılması söz konusudur. Bunu, % 11.5'erlik oranlar ile Suriyeli göçmenlerin kentlerde bir güvenlik sorunu yarattığını ileri süren 14 tweet ve doğum oranı ve göç nedeniyle Suriyeli göçmen nüfusunun artacağı ve demografik bir sorun olacağı hakkındaki 14 tweet izlemektedir.

Olumlu içerikli mesajların ise genellikle olumsuz içerikli mesajların karşısında savunmacı bir niteliğe sahip olduğu ve Suriyelilerin yaşadıkları olumsuzlukları vurgulayan ifadeler oldukları görülmektedir. En sık görülen içerik %25.6 oran ile Suriyelilerin maruz kaldıkları ön yargılar, haklarındaki yanlış ve asılsız iddialar, kayırıldıklarına ve kamu kaynaklarının aktarıldığına ilişkin algılarla ilgilidir. Söz konusu yanlışlar ve bunların doğrularının sıralandığı bu içeriği % 16.3 oran ile Suriyelilerin geri dönebilecekleri güvenli ve yaşanabilir bir ülkenin olmadığı ve göç etmeye mecbur oldukları düşüncesi izlemektedir. En sık görülen üçüncü mesaj içeriği ise % 14'lük oran ile Suriyelilere yönelik eleştiri ve ön yargının ırkçılık ve aşırı genellemeler içerdiği ve bunun yanlışlığına dair ifadelerdir.

Tablo 2. Mesaj İçeriklerinin Sınıflandırılması

Mesaj Kategorileri	Mesaj içerikleri	Olumsuz tutuma sahip hesaplar		Olumlu tutuma sahip hesaplar		Çelişik tutuma sahip hesaplar	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Olumsuz İçerikler							
Gerçekçi Tehdit	Suriyeliler Türkiye'de eğlenirken Türk askerinin Suriye'de savaşması/ Türk askerinin hayatını riske atması	22	18				
	Suriyelilerin şehirlerde neden olduğu/olacağı güvenlik sorunları	14	11.5				
	Kamu kaynaklarının Suriyelilere aktarıldığı / Suriyelilere pozitif ayrıcalık uygulandığı algısı	12	9.8				
	Suriyelileri savunan Türk vatandaşlarının maliyeti kendilerinin üstlenmesi/ isteyenlerin Suriyelileri kendi evlerinde bakması gerektiği düşüncesi	3	2.5				
	Ekonomi, üretim, istihdam kaynaklarının milli niteliğinin kaybolması	2	1.6				
	Suriyelilerin ekonomik ve sosyal dengeleri alt üst ettikleri ve yaşam standartlarını düşürdükleri düşüncesi	1	0.8				
Sembolik tehdit	Suriyelilerin Türkiye'ye rejim değiştirmek için getirildiği düşüncesi	1	0.8				
	Suriyeli nüfusunun hızla artmasının demografik yapıyı değiştireceği düşüncesi	14	11.5			1	33
	Suriyeli göçmenleri savunmak için Türklerle/ diğer muhacirlerle karşılaştırmanın yanlış olduğu, Türk etnik kimliğinden göçmenlerin olumlu özellikleri	9	7.4				
	Kimlik, dil ve/veya kültürün zarar göreceği/ yozlaşma tehdidi algısı	6	4.9				
	Arap/Ortadoğu toplumlarındansa kendi ırkını (Türkleri) öncelikli tutmanın gerekliliği	2	1.6				

Mesaj Kategorileri	Mesaj içerikleri	Olumsuz tutuma sahip hesaplar		Olumlu tutuma sahip hesaplar		Çelişik tutuma sahip hesaplar	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Olumsuz İçerikler							
Olumsuz kalıp yargılar	Suriyelilere ilişkin aşağılama, alay etme ya da dışlama	12	9.8				
	Suriyelileri savaştan kaçan insanlar olarak nitelendirme ("korkak", "hain", "savaş kaçkını" vb.)	6	4.9			1	33
	Suriyelileri Türkiye Devleti tarafından beslenmekte olan tembel insanlar olarak nitelendirme ("asalak", "Suriyeli tosunları beslemek" vb.)	4	3.3				
	Suriyelileri kaba ve saldırgan insanlar olarak nitelendirme ("kavgacı", "saygısız" "pis" vb.)	4	3.3				
Olumsuz kalıp yargılar	Suriyelileri "Cihatçı" ve/veya "terörist" olarak nitelendirme	3	2.5				
	Suriyelileri gerçekten ihtiyaç sahibi olmadığı halde ülkesini terk etmiş insanlar olarak görme	2	1.6				
Gruplar arası anksiyete	Suriyelilerin de Türkleri istemediği ya da tersi bir durumda Suriyelilerin göçmen olarak Türkleri istemeyecekleri düşüncesi	3	2.5				
	Suriyelilerin Türkleri sevmediği ve Türklere saldırdıkları	2	1.6				
Olumlu içerikler							
	Suriyelilerin Türkiye 'de ön yargılara maruz kaldığı, asılsız iddialarla hedef alındıklarına ilişkin ifadeler ve asılsız iddialarını doğrularında ilişkin bilgiler			11	25.6		
	Suriyelilerin geri dönebilecekleri güvenli bir ülkeleri olmadığı düşüncesi			7	16.3		
	Genelleyici mesajların yanlışlığı ya da ırkçılığı hedef alma			6	14		
	Göçmenlerin hedef alınmasının ya da buna yol açan görüntülerin komplo ve kurgu ürünü olduğu düşüncesi			5	11.6		
	Suriyelilerin yaşadıkları insanlık dramı, acıları ve travmaları			4	9.3		
	Suriyelilerin Türk ordusu ile birlikte dayanışma içinde Suriye'de savaştığı düşüncesi			4	9.3		
	Suriyeli göçmenlere yardım etmenin Müslümanlığın gereği olduğu düşüncesi			3	7		
	Türkiye'nin mazlumlara kucak açma misyonu olduğu düşüncesi			1	2.3		

Mesaj Kategorileri	Mesaj içerikleri	Olumsuz tutuma sahip hesaplar		Olumlu tutuma sahip hesaplar		Çelişik tutuma sahip hesaplar	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Olumlu içerikler							
	Suriyelilerin mevcut durumundan ötürü Türkiye Cumhuriyeti devletini sorumlu tutma ve Suriyeli göçmenlerin zor durumundan menfaat sağlayan Türk vatandaşlarına eleştiriler			1	2.3		
	Suriyeli göçmenleri istemeyen birçok kişinin de göçmen olduğu ya da Suriyeli göçmenlerin daha önce Türkiye'ye gelen ya da Türkiye'den giden göçmenlerden farkı olmadığı düşüncesi			1	2.3		
Çift yönlü ya da çelişik içerikli mesajlar							
	Göçmenlere yönelik tepkileri dindirmeye dönük mesajlar / Tepki çeken durumların giderileceğine ilişkin sakinleştirme amaçlı içerikler					1	33

Olumsuz mesaj içeriklerinin bütünlük tehdit kuramı kategorileri açısından dağılımına bakıldığında ise en yaygın kategorinin gerçekçi tehdit algısı olduğu görülmektedir (% 45). Bunu aynı yüzde ile (% 25.4) sembolik tehdit ve olumsuz kalıp yargılar izlemektedir.

Hesapların anonimliğinin tutumun yönü açısından karşılaştırılması

Toplam 131 tweetin 94'ü (%71.8) olumsuz, 34'ü (%25.9) olumlu tutum bildirmektedir. Sadece 3 tweette (%2.3) ise çelişik (olumlu ve olumsuz içeriğin bir arada olduğu) tutumlar gözlenmektedir. Olumlu tutuma sahip hesapların 14'ü (% 41.2) anonim, 20'si (%58.8) gerçek hesap iken olumsuz tutuma sahip hesapların 49'u (% 52.1) anonim, 45'i (% 47.9) gerçek hesaptır. Hesapların anonimliğinin tutumun yönüne göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kay kare testi kullanılmıştır. 3 çelişik tutum içeren hesap analiz dışı bırakılarak olumlu ve olumsuz tutuma sahip hesaplar karşılaştırılmıştır. Buna göre gruplar arasındaki fark anlamlı değildir ($\chi(1)2=1.19, p>.05$).

TARTIŞMA

Twitter, anonimlik, kolay ulaşım ve sınırsız ifade özgürlüğü gibi yapısal ve işlevsel niteliklerinden dolayı diğer birçok içerik gibi ön yargı, ayrımcılık ve nefret söyleminin de kolay ve hızlı yayılabileceği bir ortam sunmaktadır (Kalav ve Certel Fırat, 2017). 2019 yılbaşı kutlamalarını izleyen 1 hafta boyunca twitter'da popüler olan Suriyelilerle ilişkili tweetler içerisinde olumsuz tweetlerin olumlu tweet sayısının yaklaşık olarak üç katı olması bu durumun doğal bir sonucu olarak görülebilir.

Bütünlük tehdit kuramı bağlamında olumsuz tweet içeriklerinin analizine bakıldığında, söz konusu popüler tweetleri paylaşanlar

arasında gerçekçi tehdit algısının öne çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte sembolik tehdit algısı ve olumsuz kalıp yargılar da oldukça yaygındır. Gruplar arası anksiyete içerikli tweetler ise azınlıktadır. Yukarıda değinildiği gibi, ön yargıyı hangi tehdit türünün daha iyi yordayacağı ülkeden ülkeye değişebilmektedir (Gonzalez ve ark., 2008; Stephan ve ark. 1998; Stephan ve ark., 2000; Tausch ve ark., 2009). Ayrıca hangi tehdit algısının ön yargıyı yordayacağı konusunda iki grup arasındaki ilişkinin tarihi ve niteliği belirleyicidir (Stephan ve ark. 1998; Stephan ve Stephan, 1996). Bu çalışmada twitter'da yer alan göçmen karşıtı paylaşımların öne çıkan temasının gerçekçi tehdit olması, sınırlı kaynaklar üzerinde çatışma ve rekabet algısının varlığını düşündürmektedir. Yakın dönemde Türkiye'de işsizlik, enflasyon, üretim ve tüketim verilerinde gözlenen olumsuz eğilim (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2018; TÜİK, 2019) ve 3,6 milyonu bulan Suriyeli göçmen sayısının varlığı, sözü edilen rekabet algısı için önemli bir potansiyel yaratmaktadır. Gerçekçi tehdit algılarının oluşumunda yakın dönem için sözü edilen ekonomik göstergelerin ve yılbaşı kutlamalarına ilişkin medyada Suriyelilerle ilgili çıkan haberlerin önemli etkenler olduğu düşünülmektedir.

Göçmenlere yönelik olumsuz tutum bildiren tweet içeriklerinde gerçekçi tehdit algılarını sembolik tehdit algıları izlemektedir. İç grubun değerleri, inançları, standartları ve yaşam biçimleri ile göçmen dış grubunkiler arasındaki farklılıklar sembolik tehdit ile yakından ilişkilidir. Zira göçmen karşıtlığında tüm göçmenlere genellenmiş bir ön yargıdan ziyade hedef gruplar kavramından söz edilebilir. Örneğin, Hristiyan topluluklar için bu hedef grup sıklıkla Müslüman göçmenlerdir. Bununla birlikte yabancı/göçmen düşmanlığında Hristiyanlar da yoğun muhalefete maruz kalırken, Müslüman göçmen karşıtlığı daha açık ve kolay ifade

edilebilmektedir (Creighton ve Jamal, 2015). Baskın dini inancın İslam olduğu Türkiye toplumunda ise yerel toplum ve göçmen grup arasında batıdaki gibi keskin bir inanç ayrımı bulunmamaktadır. Dolayısıyla, tablo 2'de sembolik tehdit grubunda sınıflandırılan içeriklere bakıldığında din yerine daha çok ırk, kimlik ve dil (Arap ya da Ortadoğu kültürüne karşı Türklük) üzerinden bir tehdit algısının ifade edildiği görülmektedir.

Olumsuz tutum bildiren tweetlerde kalıp yargıların da sembolik tehdit algısı kadar görünür olduğu dikkat çekmektedir. Bütünleşik tehdit kuramına bakıldığında dört tehdit tipinin birbirinden tamamen ayrılmadığı görülmektedir. Göçmen karşıtı tutumların arka planında değişen oranlarda bu dört tehdit algısının bir kaçı bir arada olabilir ve bu tehdit türleri genellikle birbirleri ile ilişkili yapılarıdır (Gonzalez ve ark. 2008; Stephan ve Renfro, 2002). Kalıp yargılar da kişiye ve bağlama bağlı olarak algılanan gerçekçi ya da sembolik tehditle ilişkili olabilir (Stephan ve Renfro, 2002: 198). Bu çalışmada Suriyeli göçmenlere yönelik kalıp yargıların içerikleri de bu bağlamda "asalak", "cihatçı", "korkak", "saygısız" gibi gerçekçi ve sembolik tehdit algıları ile ilişkilendirilebilir.

Diğer yandan tehdit türlerine dayalı spesifik bir ayrımın ötesinde ön yargının genel düzeyde yordanmasında istikrarsızlık, savaş tehdidi ya da ekonomik güçlükler gibi durumsal etkenlerin ideolojilerle karşılıklı olarak birbirini etkilediğinden yukarıda söz edilmişti. Bu bağlamda söz konusu ekonomik verilerin yanı sıra ideolojik göstergeler de dikkate alınmalıdır (Esses ve Jackson, 2008). Tablo 1'de sunulan oranlar, olumsuz ve olumlu tutum bildiren tweet hesapları arasında açık ideolojik ayrımlara işaret etmektedir. Buna göre olumsuz tweet hesaplarının olumlu olanlara göre daha fazla Kemalist ve Türkçü ideoloji ile ilişkili olduğu görülmektedir. Olumlu tweet hesaplarında ise dini/muhafazakar semboller öne çıkmaktadır. Bu veri Esses ve Jackson'un (2008) görüşleriyle tutarlı olarak göçmenlere ilişkin olumsuz tutumların oluşumunda durumsal faktörlerin ideolojilerden bağımsız olarak ele alınmamasının gerekliliğini düşündürmektedir.

Olumsuz tweetlerin içerikleri analiz edilirken sınıflandırmada kullanılan üst kategorilerin kuramsal dayanağı daha önce de açıklandığı gibi bütünleşik tehdit kuramıydı. Bununla birlikte olumlu tweetlerde böyle bir sınıflandırmaya gidilmemiştir. Göçmen yanlısı tutumlar, göçmenlere yönelik ön yargı ve ayrımcılık araştırmaları kadar zengin bir yazına sahip değildir. Bu çalışmadaki olumlu içeriklere bakıldığında da farklı temalar karşımıza çıkmaktadır. En yüksek frekansa sahip içeriklerin genellikle göçmenlerin yaşadıkları acı ve sıkıntılara, insani dramlarına ve maruz kaldıkları ön yargılar ve asılsız iddialara dikkat çektiği görülmektedir. Göçmenlerin zor durumunu ve ihtiyacını anlama yönelimli bu mesajların ortak noktasının empati olduğu değerlendirilebilir. Empati, toplum yanlısı davranışların önemli bir yordayıcısıdır (Batson, 2011). Zor durumda olan insanlara tanık olmak empati ve yardım davranışını ortaya çıkaran önemli bir etkidir (Hoffman, 1978). Bu doğrultuda, göçmenlere ev sahipliği yapma, destek olma, yar-

dım etme ya da maruz kaldıkları ön yargı ve ayrımcılığa karşı onları savunma düşüncesindeki içeriklerin empati içermesi olağandır. Ayrıca, Avrupa'da göçmen yanlısı tutumlarla kurumlara güven arasında bir ilişki olduğundan söz edilmektedir. Özellikle siyasi kurumlara olan güven göçmen yanlısı tutumları anlamada önemlidir (Halapuu, Paas, Tammaru ve Schütz, 2014). Bu çalışmada da olumlu tweet hesaplarında dini öğelerin ardından en sık rastlanılan öğeler, iktidar partisine ilişkin resim, slogan ve sembollerdir. Bu Halapuu ve arkadaşlarının (2014) bulgusuyla uyumludur. Devleti yöneten ve hükümeti temsil eden iktidar partisine hissedilen aidiyet doğrudan olmasa da siyasi kurumlara olan güvenin dolaylı bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Çalışmanın odaklandığı bir diğer soru ise olumlu ve olumsuz tweet paylaşan hesapların, anonimlik açısından farklılaşp farklılaşmayacağı idi. Anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Sosyal psikolojinin klasik çalışmalarından LaPiere'in (1934) çalışması bize ön yargı içerikli tutumların yüz yüze ifade edilmesinin daha zor olduğu bilgisini sunmaktadır. Bu doğrultuda olumsuz tweet hesaplarının daha fazla anonim olması beklenebilir. Ancak twitter, anonimlik konusunda geniş bir özgürlük tanımaktadır ve popüler tweetler genellikle çok takipçili anonim hesaplardan paylaşılmaktadır. Ayrıca gerçek hesaplar içinde olumsuz tutum bildiren hesapların bir kısmı bunu ırkçılık ya da ayrımcılık olarak değil ülke gündemiyle ilgili siyasi bir duruş olarak görüyor olabilir. Diğer yandan yalnızca popüler tweetler üzerinde gerçekleştirilen analizler sınırlı imkân sunmaktadır ve geniş kapsamlı çıkarımlar yapmanın önünde engel teşkil etmektedir.

Tüm bunların yanında bu çalışmanın bir takım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Çalışma yalnızca popüler tweetler üzerinde ve spesifik bir olayı izleyen bir haftalık süreçte gerçekleştirildiğinden çalışma bulgularından yola çıkarak Türkiye'de Suriyeli göçmenlere ilişkin genel değerlendirmeler yapmak güçtür. Bu çalışmanın bulguları, yalnızca yüksek beğeni ve paylaşım alan tweetler hakkında bazı çıkarımlar yapmaya olanak sağlamaktadır. Twitter'daki göçmen karşıtlığı üzerinde daha kapsamlı sonuçlar için tüm tweetlerin değerlendirildiği ve zaman aralıkları içerisinde tekrarlanan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynaklar

- Aronson, E., Wilson, T. D. ve Akert, R. M. (2010). Sosyal Psikoloji. (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs.
- Batson, D. (2011). *Altruism in Humans*. Oxford: Oxford University Press.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Baskı). Aydın, H. (Çev.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bilgin, N. (2014). Sosyal bilimlerde içerik analizi (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Billig, M. ve Tajfel, H. (1973). Social categorization and similarity in intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 3(1), 27-52.
- Creighton, M. J. ve Jamal, A. (2015). Does Islam play a role in anti-immigrant sentiment? An experimental approach. *Social Science Research*, 53, 89-103.
- Croucher, S. M. (2013). Integrated threat theory and acceptance of immigrant assimilation: An analysis of Muslim immigration in Western Europe. *Communication Monographs*, 80(1), 46-62.
- Esses, V. M. ve Jackson, L. M. (2008). Applying the unified instrumental model of group conflict to understanding ethnic conflict and violence: The case of Sudan. V. M. Esses ve R. A. Vernon (Ed.) *Explaining the breakdown of ethnic relations: Why neighbors kill içinde* (s. 223-243). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Esses, V. M., Hamilton, L. K. ve Gaucher, D. (2017). The global refugee crisis: Empirical evidence and policy implications for improving public attitudes and facilitating refugee resettlement. *Social Issues and Policy Review*, 11(1), 78-123.
- Esses, V. M., Medianu, S. ve Lawson, A. S. (2013). Uncertainty, threat, and the role of the media in promoting the dehumanization of immigrants and refugees. *Journal of Social Issues*, 69(3), 518-536.
- González, K. V., Verkuyten, M., Weesie, J. ve Poppe, E. (2008). Prejudice towards Muslims in the Netherlands: Testing integrated threat theory. *British Journal of Social Psychology*, 47(4), 667-685.
- Göç Araştırmaları Vakfı (2018). Bilgi notu: 2018 Dünya göç raporu. <http://gocvakfi.org/2018-dunya-goc-raporu/> (e.t.: 13.01.2019)
- Halapuu, V., Paas, T., Tammaru, T. ve Schütz, A. (2013). Is institutional trust related to pro-immigrant attitudes? A pan-European evidence. *Eurasian Geography and Economics*, 54 (5-6), 572-593.
- Hoffman, M. L. (1978). Psychological and biological perspectives on altruism. *International Journal of Behavioral Development*, 1, 323-339.
- Hooghe, M. ve de Vroome, T. (2015). The perception of ethnic diversity and anti-immigrant sentiments: A multilevel analysis of local communities in Belgium. *Ethnic and Racial Studies*, 38 (1), 38-56.
- Kalay, A. ve Certel Fırat, A. B. (2017). Amerikan sosyal medyasında göçmen karşıtlığı ve dijital nefret söylemi: Twitter özeline bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22, 2209-2222.
- Karasu, M. A. (2018). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların kentlerde neden oldukları güvenlik riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36 (2), 51-73.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2. baskı). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- LaPiere, R. T. (1934). Attitudes vs. actions. *Social Forces*, 13 (2), 230-237.
- LeVine, R. A. ve Campbell, D. T. (1972). *Ethnocentrism: Theories of conflict, ethnic attitudes, and group behavior*. New York: Wiley.
- Medianu, S. (2014). The Role of the media in the automatic dehumanization of refugees. electronic thesis and dissertation repository. 2287. <https://ir.lib.uwo.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=3778&context=etd> (e.t.: 17.01.2019).
- Miller, N. E. ve Bugelski, R. (1948). Minor studies of aggression: II. The influence of frustrations imposed by the in-group on attitudes expressed toward out-groups. *The Journal of Psychology*, 25 (2), 437-442.
- Murray, K. E. ve Marx, D. M. (2013). Attitudes toward unauthorized immigrants, authorized immigrants, and refugees. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(3), 332-341.
- Oakes, P. J. ve Turner, J. C. (1980). Social categorization and intergroup behavior: does minimal intergroup discrimination make social identity more positive?. *European Journal of Social Psychology*, 10, 295-301.
- Özdemir, E. (2015). Mültecilerin psikolojik sorunları. <https://www.ihh.org.tr/oradaydik/multecilerin-psikolojik-sorunlari> (e.t.: 14.01.2019)
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemi (3. Baskı) (Bütün, M. ve Demir, S. B. çev. ed.). Ankara: Pegem Akademi
- Redmond, B. F. (2013). Intergroup theories (integrated threat, social identity and social dominance) <https://wikispaces.psu.edu/pages/viewpage.action?pageId=41095610> (e.t.:25.01.2019)
- Riek, B. M., Mania, E. W. ve Gaertner, S. L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 336-353.
- Saatçı, G. (2016). Kültürlerarası turist tutumları: bütünsel tehdit teorisi çerçevesinde bir araştırma (Yayınlanmamış doktora tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sherif, M. (1966). *In common predicament: Social psychology of intergroup conflict and cooperation*. Boston: Houghton Mifflin.
- Stephan, W. G., Diaz-Loving, R. ve Duran, A. (2000). Integrated threat theory and intercultural attitudes: Mexico and the United States. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(2), 240-249.
- Stephan, W. G. ve Renfro, L. (2002). The role of threat in intergroup relations. D. Mackie ve E. Smith (Ed.), *From prejudice to intergroup emotions: Differentiated reactions to social groups içinde*(s. 191-207). New York: Psychology Press.
- Stephan, W. G. ve Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41 (3), 157-175.
- Stephan, W. G. ve Stephan, C. W. (1993). Cognition and affect in stereotyping: Parallel interactive networks. D. M. Mackie ve D. L. Hamilton (Ed.), *Affect, cognition, and stereotyping: In-*

teractive processes in group perception içinde (s. 111-136). San Diego: Academic Press.

Stephan, W. G. ve Stephan, C. W. (1996). Predicting prejudice. *International Journal of Intercultural Relations*, 20 (3/4), 409–426.

Stephan, W. G. ve Stephan, C. W. (2000). An integrated threat theory of prejudice. S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination içinde* (s. 23–45). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Stephan, W. G., Ybarra, O., Martnez, C. M., Schwarzwald, J. ve Tur-Kaspa, M. (1998). Prejudice toward immigrants to Spain and Israel: An integrated threat theory analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29(4), 559-576.

Suriye 7 yılda iç savaşla nasıl çöktü? (2018). <https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/suriye-7-yilda-ic-savasla-nasil-coktu,tGPr84l3cEGDddDZuMj3yA/UNVbKkl6vEusN8H5Yawrcg> (e.t.: 13.01.2019)

Suriyelilerin Taksim'deki kutlaması tartışılıyor (2019). <https://www.haberturk.com/suriyelilerin-taksim-deki-kutlamasi-tartisiliyor-2279020#> (e.t.: 13.01.2019)

Tajfel, H., Billig, M. G., Bundy, R. P. ve Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behaviour. *European Journal Of Social Psychology*, 1(2), 149-178.

Tajfel, H. (1978). Social categorization, social identity and social comparison. H. Tajfel (Ed.), *Differentiation between social groups: studies in the social psychology of intergroup relations içinde* (s. 61-76). London: Academic Press.

Tajfel, H. (1982). Social psychology of intergroup relations. *Annual Review of Psychology*, 33, 1-39.

Tausch, N., Hewstone, M. ve Roy, R. (2009). The relationships between contact, status and prejudice: An integrated threat theory analysis of Hindu–Muslim relations in India. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 19(2), 83-94.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2018). Ekonomik gelişmeler. <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/12/2018-Ekonomik-Geli%C5%9Fmeler-3-Ceyrek.pdf> (e.t.:21.01.2019)

Turner, J. C. (1975). Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 5(1), 5-34.

Turner, J. C. (1982). Towards a cognitive redefinition of the social group. H. Tajfel (ed.) *Social identity and intergroup relations içinde* (s. 15-40) New York: Cambridge University Press. 15-40.

Turner, J. C., Brown, R. J., ve Tajfel, H. (1979). Social comparison and group interest in ingroup favouritism. *European Journal of Social Psychology*, 9, 187-204.

TÜİK. (2019). İşgücü İstatistikleri, Ekim 2018. <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30680> (e.t.:17.01.2019)

Twitter yardım merkezi. (ty) <https://help.twitter.com/tr/managing-your-account/twitter-verified-accounts> (e.t.: 13.01.2019).

UNHCR. (2018). Türkiye bilgi notu. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/12/Fact-Sheet-September-2018-TR.pdf> (e.t.:17.01.2019)

UNHCR. (2019). Syria regional refugee response. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (e.t.:17.01.2019)